

Іноземець або особа без громадянства, що не володіє українською або російською мовою, заповнює заяву з перекладачем.

Для встановлення ознак злочину варто під час опитування встановити: спосіб встановлення першого контакту з особами, які займаються вербуванням з метою торгівлі людьми (особистий контакт, газетне оголошення, радіо оголошення, реклама в Інтернеті, телевізійна реклама, агенція з працевлаштування, туристичне агентство тощо); спосіб втягнення особи у процес торгівлі людьми (відвідування друга, родини, усиновлення, продаж членом родини, навчання, трудова міграція, шлюб, туризм, викрадення, інший спосіб); стать та громадянство осіб, які брали участь у вербуванні з метою торгівлі людьми; сфера застосування праці, на яку погоджувалася особа у разі прибуття на місце призначення згідно з інформацією осіб, які займаються вербуванням з метою торгівлі людьми (домашнє господарство, догляд за дітьми, жебрацтво, військова служба, робота на підприємстві, у будівельній галузі, гірничо-видобувній промисловості, транспортній галузі, ресторанах або готелях, сільське господарство, рибальство, надання послуг, навчання, торгівля, зокрема дрібна вулична, сфера обслуговування; заробіток; чи примушували особу працювати проти її волі та які методи використовувалися для здійснення контролю за особою під час її експлуатації

Як свідчить практика, повідомлення про жертв торгівлі людьми, які піддавались трудовій експлуатації, можуть надходити від релігійних організацій.

Н. В. МАКСИМЕНКО

Апарат Верховної Ради України

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ

В Україні, як демократичній, соціальній, правовій державі, людина визнана найвищою соціальною цінністю, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ст. 3 Конституції України) [1, 4]. У процесі виконання державою даного конституційного обов'язку гостро постає проблема забезпечення прав неповнолітніх, які опинилися в ситуації конфлікту із законом, адже в таких умовах слід враховувати як соціальні, психологічні, психічні, так і правові аспекти. Ювенальна юстиція, як єдина система уповноважених органів та установ, покликаних здійснювати правосуддя у справах щодо неповнолітніх, а також забезпечувати захист прав неповнолітніх на кожному етапі процесу притягнення до відповідальності за вчинене правопорушення, до цього часу в Україні не сформована [3, 128]. З 2012 року в Україні

розбудовується система кримінальної юстиції, що значно звужує принципи, функції та цілі ювенальної юстиції: не ведеться належна інформаційна кампанія щодо роз'яснення як понятійного апарату ювенальної юстиції, так і її основних завдань та функцій. Орган, який має відповідати за адміністрування розгалуженої та хаотичної системи установ ювенальної юстиції, до цього часу не сформований [4, 38].

Питання здійснення правосуддя щодо неповнолітніх, зокрема розроблення методики і тактики даної діяльності, висвітлено у наукових працях О. О. Андрєєва, С. А. Альперта, М. І. Бажанова, В. І. Баскова, І. В. Вернидубова, В. В. Голіни, Л. Л. Каневського, М. О. Карпенка, Н. С. Карпова, О. М. Литвака, В. О. Остапець, В. П. Рябцева, В. М. Савицького, В. М. Юрчишина та інших.

Метою роботи є аналіз специфіки та проблем, що виникають у процесі здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх.

Відповідно до положень Конституції України і міжнародно-правових вимог в Україні прийнято низку законів та підзаконних нормативно-правових актів, що стосуються правового становища неповнолітніх, які вступили у конфлікт із законом, охорони їх прав і законних інтересів. Слід відзначити Концепцію розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні, схвалену Указом Президента України від 24 травня 2011 року та План заходів щодо її реалізації, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2011 року. Як захід кримінально-правового забезпечення реалізації вищевказаної Концепції важливе значення має прийняття у 2012 році КПК України [2]. Поряд з демократичними змінами, спрямованими на гуманізацію кримінального судочинства щодо неповнолітніх, як: обмеження термінів досудового утримання, запровадження альтернативних заходів покарання, введення спеціалізації для суддів та прокурорів, кодекс містить низку суттєвих колізій та формальностей:

Штрафні санкції можуть бути покладені тільки на тих неповнолітніх, котрі мають власний дохід. А що робити з іншими правопорушниками?

Судді уникають направлення неповнолітніх на громадські та виправні роботи через відсутність належної інфраструктури та координуючих органів.

Визначення спеціалізації суддів та прокурорів, слідчих є фактично формальним, оскільки не існує спеціальної підготовки таких спеціалістів.

Категорія дітей, котрі скоїли злочини, не досягнувши віку кримінальної відповідальності, нечітко визначена в КПК України. Категорія «діти, котрі не досягли віку кримінальної відповідальності» оминається чинним законодавством. Система шкіл соціальної реабілітації, спрямована на виховання і перевиховання цієї категорії дітей, фактично була зруйнована. З 11 шкіл соціальної реабілітації на сьогодні діють лише 2 (5 шкіл було закрито у 2012 році і 4 школи – у 2013).

Не визначено чіткої процедури повідомлення батьків дитини або осіб, що їх замінюють, про затримання дитини, а можливий термін затримання для вирішення питання щодо її тримання під вартою не відповідає рекомендаціям Комітету ООН з прав дитини.

Окремі положення законодавства працюють в інтересах неповнолітнього, що перебуває в конфлікті із законом: індивідуальний підхід до дитини, що полягає в обов'язковості для органів досудового розслідування збирати відомості про особу правопорушника (стан здоров'я, загальний розвиток, умови життя). Обов'язкова вимога – наявність захисника [5, 54].

Враховуючи вищевикладене, хочу наголосити, що процедура здійснення правосуддя щодо неповнолітніх є комплексною, що поєднує необхідність притягнення винної особи неповнолітнього до кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення та, одночасно, урахування особливого правового статусу неповнолітнього з метою подальшого перевиховання та формування в майбутньому правосвідомої особистості. На сьогоднішньому етапі розвитку українського суспільства надзвичайно актуальним є запровадження вдалої міжнародної практики в процесі реалізації чинного законодавства у сфері ювенальної юстиції, усунення існуючих колізій та формальностей та формування єдиної координованої системи органів ювенальної юстиції в Україні.

Література

1. Конституція України // Верховна Рада України: Офіц. вид. – К.: Парламентське вид-во, 2012.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
3. Ювенальна юстиція в Україні: коментар та аналіз діючого законодавства; Конвенція про права дитини (з постатейними матеріалами); За заг. ред. В. С. Зеленецького, Н. В. Сібільової; Акад. прав. наук. Ін-т вивч. пробл. злоч. –Х.: Страйд, 2006. – 778 с.
4. Сімейна політика України – цілі та завдання: матер. парлам. слухань у ВРУ 17 черв. 2015 р. // ВРУ, Комітет з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму. – К.: Парлам. вид-во, 2015. – 208 с.
5. Дотримання прав дитини в Україні 2012-2015 // Коаліція неурядових організацій «Права дитини в Україні» за підтримки Safe the Children International (SIDA) у рамках проекту «Права та здоров'я уразливих груп населення: заповнюючи прогалини», 2015. – 64 с.